

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายด้านที่สำคัญ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552–2559) ที่มุ่งให้ 1) พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพทั้ง 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, หน้า 9)

การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายตามนโยบายของชาตินั้น ต้องอาศัยการศึกษาเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนในทุกด้าน ดังที่ วีระบุท ขาตะกาญจน์ (2551, หน้า 16) กล่าวว่า การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนเพราะการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความรู้ความคิดและคุณธรรมของบุคคล เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างภูมิปัญญาให้แก่บุคคล การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้

ประชาชนมีคุณภาพมีคุณธรรม สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต มีความสามารถในการประกอบอาชีพพึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี สามารถพัฒนาตนเองและร่วมพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม และการจัดศึกษาจะมีคุณภาพ ได้นั้นสถานศึกษาต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ดังที่ ศาโรช บัวศรี (2542, หน้า 10) กล่าวว่าถ้าไม่มีหลักสูตร การที่จะให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชากรของชาติย่อมกระทำไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์และเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรคือ สิ่งที่น่าเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 27 ได้กำหนดให้มีการจัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้หน่วยงานต่างๆ ทุกระดับ ทั้งระดับชาติเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ ต้องมีการประสานสัมพันธ์และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งรวมถึงภาคธุรกิจเอกชน บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาและใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงคือการบริหารจัดการหลักสูตร เพราะการพัฒนาและการใช้หลักสูตรจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมามีข้อจำกัดหลายประการทำให้การจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ในการใช้หลักสูตรที่ผ่านมาและเพื่อช่วยให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยึดหลักการและแนวคิดสำคัญคือ มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยังได้กำหนดแผนงานเร่งด่วนระยะแรก (พ.ศ.2552-2554) ประเด็นหนึ่งคือการดำเนินการอย่างจริงจังในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ในทุกระดับการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ทิศริเริ่มสร้างสรรค์ รักการอ่าน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรู้และเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงตนและประกอบอาชีพ มีความสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, หน้า 132) และตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยให้โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมใช้หลักสูตรปีการศึกษา 2552 และโรงเรียนทั่วไปใช้หลักสูตรปีการศึกษา 2553 รายละเอียดตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ 293 / 2551 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นสถานศึกษาที่มีภารกิจหลักด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2552 แต่เนื่องด้วยหลักสูตร ยังไม่มีความสมบูรณ์ จึงได้ปรับปรุงครั้งที่ 2 เป็นหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง พุทธศักราช 2554 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยได้สอดคล้องในส่วนของศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของสถานศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน โดยเริ่มใช้หลักสูตรในปีการศึกษา 2554

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากผู้ศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จึงต้องการทราบถึงสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง พุทธศักราช 2554 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้คาดว่าจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอน 28 คน ผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 คน และศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งหมด 36 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยแบ่งขั้นตอนกระบวนการบริหารงานหลักสูตร (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544) ดังต่อไปนี้

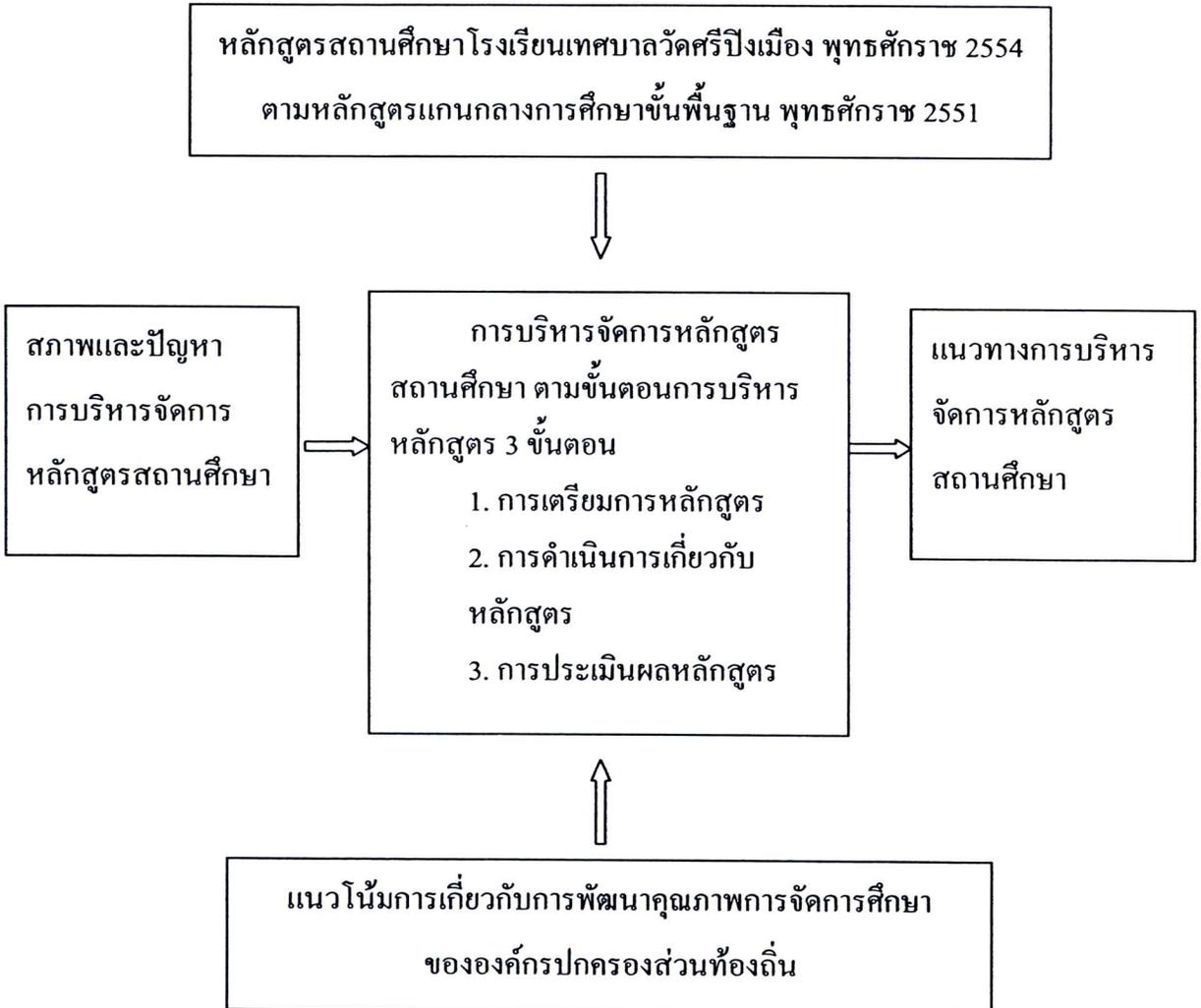
1. การเตรียมการหลักสูตร
2. การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร
3. การประเมินผลหลักสูตร

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง พุทธศักราช 2554 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาสภาพ ปัญหา และเป้าหมายสำคัญคือได้ความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง ดังนี้

1. การเตรียมการหลักสูตร เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
2. การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร

3. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินผลการเรียนการสอนเมื่อใช้หลักสูตรสถานศึกษาแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แผนภูมิ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง เอกสารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง พุทธศักราช 2554 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตร โดยนำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกระบวนการ

เรียนรู้ให้ผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความร่วมมือของ โรงเรียนและชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์แก่ผู้เรียนและสถานศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร

การเตรียมการหลักสูตร หมายถึง การวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การตรวจสอบแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องและการเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดทำโครงการสอน การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม และการจัดทำโครงสร้างของหน่วยงาน

การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการหลักสูตร ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตรได้แก่ การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การปฐมนิเทศนักเรียน การจัดทำคู่มือครู การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการเรียน การสอนตามหลักสูตรเมื่อใช้หลักสูตรสถานศึกษาแล้ว เพื่อพิจารณาว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

เป็นแนวทางให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น